

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Харківський національний університет внутрішніх справ

Факультет № 6

Кафедра соціології та психології

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ»

вибіркового компоненту освітньо-наукової програми

третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

011 «Освітні, педагогічні науки»

(011 «Educational, pedagogical sciences»)

м. Харків 2020

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 25.08.2020 № 8

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2020 № 5

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 18.09.2020 № 5

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології факультету № 6
(протокол від 25.08.2020 № 8)

Затверджено Вченою радою Харківського національного університету
внутрішніх справ (протокол від 27.08.2020 № 6).

Розробник:

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та
психології факультету № 3 Харківського національного університету
внутрішніх справ **Олена ФЕДОРЕНКО**.

Рецензенти:

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, іноземної
філології та перекладу Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця **Тетяна ПИЛАСЬВА**;

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціології та психології
факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ
Валентина ТЮРІНА.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 7 Загальна кількість годин – 210 Кількість тем – 8	01 Освіта/Педагогіка (назва галузі знань) 011 Освітні, педагогічні науки (назва спеціальності) Доктор філософії (назва СВО)	Навчальний курс 2 Семестр № 3 Вид підсумкового контролю – екзамен.
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
заочна форма навчання:		
Лекції – 20 год; Семінарські заняття – 22 год; Практичні заняття – 0 Лабораторні заняття – 0 Самостійна робота – 168 год. Індивідуальні завдання: Курсова робота – 0; Реферати (тощо) – 1.		

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення даної навчальної дисципліни є оволодіння здобувачами вищої освіти системою знань закономірностей, принципів, методів та форм організації навчання і виховання студентської молоді під час навчання у закладі вищої освіти.

Завдання курсу полягає в оволодінні здобувачами вищої освіти знаннями з питань організації навчання і виховання студентів (курсантів) у закладі вищої освіти.

Міждисциплінарні зв'язки: «Педагогічна майстерність викладача ЗВО МВС України», «Сучасні педагогічні технології викладання у ЗВО», «Професійна компетентність викладача ЗВО».

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

- «Сучасна вища школа в освітній системі України»;
- «Методологія і методи психолого-педагогічних досліджень»;
- «Зміст, планування та організація освітнього процесу у вищій школі»;
- «Методи, види, форми і засоби навчання у вищій школі»;
- «Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти»;
- «Практика як складова процесу професійної підготовки фахівців у ЗВО»;
- «Навчально-дослідно, науково-дослідна та інноваційна діяльність у ЗВО»;
- «Розвиток особистості здобувача освіти в навчально-пізнавальній діяльності та педагогічній діяльності».

В результаті засвоєння курсу «Основи педагогіки та психології вищої

школи» здобувачи вищої освіти повинні **знати**:

- науково-понятійний апарат педагогіки та психології вищої школи;
- методи психолого-педагогічних досліджень;
- основні закономірності та принципи організації освітнього процесу;
- особливості змісту, планування та організації освітнього процесу у вищій школі;

школі;

- методи навчання та виховання студентів у вищій школі;
- форми організації навчальної та виховної роботи;
- психолого-педагогічні засади організації самостійної навчальної роботи студентів;
- особливості організації навчання та виховної роботи зі здобувачами освіти у ЗВО із специфічними умовами навчання.

На основі одержаних знань здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти повинні **вміти**:

- давати психолого-педагогічну характеристику особистості студента та студентського колективу й на основі одержаних знань будувати свою роботу зі студентами;
- обирати методи і форми організації навчально-виховного процесу з урахуванням змісту навчальної дисципліни;
- планувати і організувати освітній процес;
- організовувати самостійну навчальну роботу зі студентами;
- планувати і організовувати виховну роботу зі студентами (курсантами).

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни

Інтегральна загальні спеціальні компетентності	компетентність, компетентності, (фахові)	Здатність розв'язувати комплексні завдання та проблеми у галузі освітньої, професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері освіти, що передбачає проведення власних наукових досліджень та/або реалізацію інновацій і характеризується актуальністю, науковою новизною і практичною значущістю.
Загальні компетентності (ЗК)		ЗК1. Здатність виявляти об'єктивні закономірності навчання, виховання і розвитку предметної діяльності особистості як основного джерела її соціального формування і виховання. ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї й нестандартні підходи до їх реалізації (креативність). ЗК6. Здатність управляти різнобічною комунікацією, усвідомлювати потреби постійного особистісного й професійного самовдосконалення з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. ЗК7. Здатність до організації та здійснення освітнього процесу, професійної підготовки здобувачів вищої освіти до певного виду професійно орієнтованої діяльності. ЗК10. Здатність працювати самостійно і в команді, ефективно здійснювати комунікацію з колегами та здобувачами з питань вирішення наукових проблем

	освітньої галузі щодо наукових досягнень, як на загальному рівні, так і на рівні спеціалістів.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	<p>СК1. Здатність до розуміння та використання сучасних наукових теорій, методології і методів суспільних, правових (юридичних), соціальних, психологічних та інших наук для вирішення завдань фундаментальних і прикладних досліджень у галузі освіти у закладах сектору безпеки й оборони.</p> <p>СК2. Здатність до ретроспективного аналізу та узагальнення наукового доробку в галузі освітніх, педагогічних та інших наук (соціологічних, правових, психологічних) та професійної освіти.</p> <p>СК3. Здатність виявляти провідні ідеї зарубіжного досвіду функціонування різних галузей вищої педагогічної та професійної освіти, визначати на цій основі можливі напрями впровадження цих ідей у вітчизняну систему вищої освіти, зокрема в освітній процес закладів сектору безпеки й оборони.</p> <p>СК4. Здатність до організації освітнього процесу та науково-дослідницької діяльності з використанням сучасних методів навчання і педагогічних технологій викладання фахових дисциплін.</p> <p>СК5. Здатність презентувати результати наукових досліджень у предметній галузі.</p> <p>СК6. Здатність проектувати і планувати діяльність на основі нормативних вимог з урахуванням етичних обмежень, визначати необхідність і зміст підвищення кваліфікації.</p> <p>СК7. Здатність аналізувати, узагальнювати та систематизувати одержані наукові результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації щодо підвищення педагогічної компетентності науково-педагогічних фахівців для закладів освіти педагогічної, правоохоронної та інших галузей.</p> <p>СК8. Здатність генерувати нові знання шляхом проведення міждисциплінарних наукових досліджень у галузі освіти та правових (юридичних), психологічних наук.</p> <p>СК9. Здатність реалізовувати складові (комунікативну, управлінську, організаційну та ін.) професійної компетентності як викладача закладу вищої освіти.</p> <p>СК11. Здатність використовувати наукові положення педагогічної науки з урахуванням особливостей професійної діяльності викладача закладу освіти зі специфічними умовами навчання.</p> <p>СК12. Здатність до інноваційної діяльності шляхом запровадження в освітню практику сучасних педагогічних технологій викладання навчальних дисциплін різного спрямування (педагогічних, психологічних, соціальних, правових та ін.).</p> <p>СК13. Здатність до набуття та розуміння значного обсягу накопичених і сучасних науково-теоретичних</p>

	<p>знань та вмінь у галузі освітньої діяльності, загальної педагогіки, теорії і методики професійної освіти.</p> <p>СК14. Здатність до набуття професійно-педагогічних знань, професійного самовдосконалення як викладача закладу вищої освіти.</p>
Програмні навчання	<p>ПРН 1. Знати, розуміти та застосовувати у освітній та дослідницькій діяльності теоретико-методологічні основи та категоріальний апарат загальної та професійної педагогіки.</p>
	<p>ПРН 2. Знання положень компетентнісного підходу та їх застосування у практиці вищої освіти.</p>
	<p>ПРН 3. Знання основних категорій педагогічного дослідження, принципів, методів та етапів педагогічного дослідження та їх використання при проведенні педагогічного дослідження</p>
	<p>ПРН 6. Демонструвати уміння застосовувати знання при вирішенні різних ситуацій педагогічної діяльності, володіння педагогічною технікою.</p>
	<p>ПРН 7. Кваліфіковано відображати результати наукових досліджень та готувати їх до публікації у наукових статтях, як у фахових вітчизняних виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз.</p>
	<p>ПРН 8. Критично осмислювати проблеми в науковій або професійній діяльності на межі предметних галузей, розв'язувати складні задачі і проблеми, що потребують оновлення й інтеграції знань в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.</p>
	<p>ПРН 9. Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про професійну діяльність, формулювати висновки та рекомендації щодо їх впровадження.</p>
	<p>ПРН 11. Демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності.</p>
	<p>ПРН 12. Визначати методологію наукового дослідження.</p>
	<p>ПРН 13. Розробляти критерії та показники ефективності професійної педагогічної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи.</p>
	<p>ПРН 14. Розробляти науково-методичне забезпечення процесу впровадження принципів і ідей передового зарубіжного досвіду.</p>
	<p>ПРН 15. Самостійно й автономно знаходити інформацію, необхідну для професійного зростання, опанувати її, засвоювати та продукувати нові знання, розвивати професійно-педагогічні навички та якості.</p>
	<p>ПРН 19. Самостійно обирати методи наукового дослідження та застосовувати їх для вирішення завдань дослідження, формулювати власні авторські висновки, пропозиції та рекомендації.</p>
	<p>ПРН 21. Здатність усвідомлювати необхідність</p>

	навчання впродовж усього життя з метою поглиблення набутих та здобуття нових фахових знань
	ПРН 22. Відповідально ставитися до виконуваної роботи, самостійно приймати рішення, досягти поставленої мети з дотриманням вимог професійної етики.

2. Програма навчальної дисципліни

ТЕМА № 1. «Сучасна вища школа в освітній системі України».

Нормативно-правова база, засади професійної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності. Система освіти України, її структура (дошкільна освіта; повна загальна середня освіта, позашкільна освіта; професійна (професійно-технічна) освіта; фахова передвища освіта; вища освіта; освіта дорослих, у тому числі післядипломна освіта; аспірантура; докторантура; самоосвіта). Освіта дорослих як засіб посилення компетентнісного потенціалу дорослих різного віку. Рівні освіти в Україні (дошкільна освіта, початкова освіта; базова середня освіта; профільна середня освіта; перший (початковий), другий (базовий), третій (вищий) рівні професійної (професійно-технічної) освіти; фахова передвища освіта; початковий рівень (короткий цикл), перший (бакалаврський), другий (магістерський), третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівні вищої освіти. Ступені вищої освіти (молодший бакалавр; бакалавр; магістратуру; доктор філософії/доктор мистецтва). Принципи провадження освітньої діяльності у ЗВО сектору безпеки і оборони України.

ТЕМА № 2. «Методологія і методи психолого-педагогічних досліджень».

Методологія як наука про сукупність загальних світоглядних принципів, структуру, логічну організацію, вимоги, методи, прийоми, форми, засоби вирішення психолого-педагогічних проблем. Загальнонаукові підходи до вивчення психологічних процесів і педагогічних явищ у вищій школі (системний, синергетичний, гуманістичний, особистісно-діяльнісний, компетентнісний, акмеологічний, ресурсний). Загальне уявлення про методи наукового дослідження. Методи психології та педагогіки вищої школи, їх призначення, система. Теоретичні та емпіричні методи. Порядок і умови використання методів лабораторних і польових спостережень, самоспостережень, бесід, інтерв'ю, анкетування, соціометрії, опитування, анкетування, проєктивних, узагальнення незалежних характеристик, аналізу результатів діяльності. Диференціальна психодіагностика. Тестова психодіагностика. Характеристика нетрадиційних систем пізнання людини. Методика вивчення індивідуальних особливостей курсанта. Застосування психодіагностики в процесі індивідуальної навчально-виховної роботи з курсантами. Педагогічний експеримент як метод дослідження, у процесі якого створюються умови для з'ясування залежності між педагогічними засобами та результатами їх використання. Масштаб педагогічного експерименту (глобальний, локальний, мікро-експеримент, пілотний, природний,

лабораторний) та його етапи (констатувальний, формувальний).

ТЕМА № 3. «Зміст, планування та організація освітнього процесу у вищій школі».

Спеціалізація навчання в сучасній вищій школі (стандарт вищої освіти; галузеві стандарти вищої освіти спеціальностей, кваліфікації, які за обсягом класифікуються на повні та часткові за змістом – освітні та професійні). Зміст освіти у вищій школі згідно переліку галузей знань і спеціальностей. Види освіти (формальна, неформальна, інформальна). Розвиток неформальної освіти як невід’ємної складової національної системи освіти. Офіційно-нормативні документи, що регламентують зміст вищої освіти. Освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова, освітньо-творча) програма. Навчальний план. Навчальна програма. Підручник. Навчальний посібник. Система планування й організація навчального процесу у ЗВО. Особливості організації освітнього процесу у ЗВО сектору безпеки й оборони України (виражена професійна спрямованість; багатопрофільний і багатоплановий характер підготовки; тісне поєднання освітнього процесу зі службовою діяльністю; дотримання принципів єдиноначальності, субординації, співпраці; стабільність і циклічність, формування у здобувачів освіти якостей військового педагога.

ТЕМА № 4. «Методи, види, форми і засоби навчання у вищій школі».

Форми здобуття вищої освіти: інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева), дуальна. Форми організації освітнього процесу: навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи. Види навчальних занять (лекція, лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття, консультація). Право ЗВО на встановлення інших форм організації освітнього процесу, видів навчальних занять. Розвиток і становлення організаційних форм навчання. Типологія і характеристика методів навчання. Прийоми навчання. Засоби навчання. Дидактичні вимоги до вибору методів навчання (завдання виховання особистості; мета й завдання навчання взагалі та конкретного етапу зокрема; навчальні можливості студентів; закономірності та принципи навчання; зміст навчального матеріалу; наявність засобів навчання; психолого-педагогічні можливості педагога). Специфічні види навчальних занять у ЗВО сектору безпеки і оборони України: групове заняття, групова вправа, тренування, індивідуальне заняття, тактичне (тактико-спеціальне, тактико-стройове) заняття та навчання, командно-штабні навчання та воєнна (воєнно-спеціальна) гра.

ТЕМА № 5. «Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти».

Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів освіти як складова частина освітнього процесу у ЗВО, що передбачає перевірку, оцінювання (вимірювання рівня засвоєння знань, умінь, навичок), облік (фіксування кількісних результатів оцінювання). Педагогічні вимоги до оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти: об’єктивність, обґрунтовані критерії оцінювання, індивідуальний характер, гласність, надійність, валідність контролю, всебічність, диференційованість,

різноманітність його форм і методів, етичне ставлення до студентів, підготовки, стимулювання самоконтролю. Види контролю, їх характеристика. Функції контролю. Особливості тестування рівня сформованості знань і умінь, вимоги до організації процедури, обладнання, фіксації результатів і їх математичної обробки. Моніторинг якості освіти: сутність, функції, види, методичні поради щодо його організації у ЗВО. Забезпечення якості освіти в контексті Болонського процесу. Рейтингова оцінка успішності курсантів. Загальні критерії оцінювання професійних знань, умінь та навичок майбутніх офіцерів.

ТЕМА № 6. «Практика як складова процесу професійної підготовки фахівців у ЗВО».

Загальні питання організації, проведення і підведення підсумків практик студентів (Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів). Мета, завдання та роль практики у фаховій підготовці студентів. Забезпечення неперервності та послідовності в набутті необхідного обсягу знань, умінь і навичок як головні принципи практичної підготовки. Основні види практик навчальна та виробнича (психолого-педагогічна, педагогічна, асистентська, переддипломна). База для проходження практики (навчальні лабораторії, навчально-виробничі майстерні, навчально-дослідні ділянки, кафедри та інші підрозділи ЗВО, підприємства, організації та установи, профіль діяльності яких забезпечує студентам можливість реалізувати завдання навчальної практики). Зміст та програма (силабус) практики. Організація і керівництво практикою. Порядок підведення підсумків практики. Основні види практичної підготовки здобувачів освіти у ЗВО сектору безпеки і оборони України (первинна військово-професійна підготовка, ознайомча практика, навчальна, військова, педагогічна, військове стажування або стажування на посаді у підрозділах поліції курсантів та слухачів).

ТЕМА № 7. «Навчально-дослідна, науково-дослідна та інноваційна діяльність у ЗВО».

Навчально-дослідна робота здобувачів освіти як дослідницька діяльність, що носить обов'язковий характер і є засобом підвищення якості підготовки фахівця. Мета навчально-дослідної роботи (здобуття нових наукових знань шляхом проведення наукових розвідок і розробок); завдання (одержання конкурентоспроможних наукових і науково-прикладних результатів, застосування нових наукових, науково-технічних знань під час підготовки фахівців з вищою освітою, формування сучасного наукового кадрового потенціалу, здатного забезпечити розробку та впровадження інноваційних наукових розробок); форми (виконання навчальних і професійних завдань пошукового і науково-дослідного характеру, лабораторних робіт з елементами наукового дослідження, анотування, реферування, написання статей з посиланням на першоджерела, участь у роботі гуртків, секцій, науково-технічних товариств, науково-практичних конференцій, проєктів). Науково-дослідна робота здобувачів освіти як дослідницька діяльність, яка носить добровільний характер. Робота здобувачів освіти в наукових гуртках, секціях,

товариствах. Участь в олімпіадах і конференціях. Роль і місце кафедри у здійсненні науково-дослідної роботи: підготовка і захист курсових робіт, кваліфікаційних наукових праць, організації та проведенні науково-практичних конференцій. Інновації у вищій школі як цілеспрямоване та кероване внесення прогресивних змін в освітню практику шляхом створення, розповсюдження та освоєння новоутворень. Класифікація педагогічних інновацій: за рівнем релевантності, сферою здійснення, масштабом перетворень, способом створення, рівнем глибини і повноти, способом реалізації. Формування психолого-педагогічної готовності до інноваційної діяльності.

ТЕМА № 8. «Розвиток особистості здобувача освіти в навчально-пізнавальній діяльності та педагогічній взаємодії».

Студентоцентроване навчання як психолого-педагогічний підхід, що передбачає заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітньої діяльності; створення середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів, інтелектуальних і творчих здібностей; взаємну повагу та партнерство між учасниками освітнього процесу. Принципи природовідповідності, культуровідповідності, єдності національного та загальнолюдського, гуманізації та демократизації, активності, самодіяльності і творчої ініціативи студентської молоді, індивідуально-особистісної орієнтації, цілісності освітньо-виховного процесу, виховання та розвитку особистості в діяльності та спілкуванні, стимулювання молодшої людини до самовдосконалення. Мотиви як спонукальна сила самовдосконалення. Психологічний аналіз понять „група”, „колектив”. Навчальна група як первинний контактний колектив, його основне призначення, завдання та загальна характеристика. Курс і факультет як вторинні колективи. Формування soft skills як комплексу важливих надпрофесійних навиків особистості, які забезпечують ефективну роботу в команді, розвиток вмінь самопізнання та пізнання інших, лідерську позицію. Особливості колективу курсантів як специфічного прошарку студентства. Психолого-педагогічні техніки впливу на особистість курсанта (методи формування свідомості особистості: освічення, навіювання, переконання, приклад; методу формування досвіду поведінки: привчання, вправи, доручення, виховні ситуації; методи стимулювання та корекції поведінки: заохочення, покарання).

4. Структура навчальної дисципліни

4.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекцій	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема № 1: Сучасна вища школа в освітній системі України	32	4	4	-	-	24	
Тема № 2: Методологія і методи психолого-педагогічних досліджень	26	2	4	-	-	20	
Тема № 3: Зміст, планування та організація освітнього процесу у вищій школі	24	2	2	-	-	20	
Тема № 4: Методи, види, форми і засоби навчання у вищій школі	24	2	2	-	-	20	
Тема № 5: Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти	24	2	2	-	-	20	
Тема № 6: Практика як складова процесу професійної підготовки фахівців у ЗВО	24	2	2	-	-	20	
Тема № 7: Навчально-дослідна, науково-дослідна та інноваційна діяльність у ЗВО	24	2	2	-	-	20	
Тема № 8: Розвиток особистості здобувача освіти в навчально-пізнавальній діяльності та педагогічній взаємодії	32	4	4	-	-	24	
Всього за семестр № 1:	210	20	22			168	екзамен

4.2. Завдання на самостійну роботу з навчальної дисципліни.

Завдання що виносяться на самостійну роботу аспіранта		Література:
	Тема № 1: «Сучасна вища школа в освітній системі України»	1, 2, 3, 4, 5; 1, 2, 3
	<ul style="list-style-type: none"> – Опрацюйте текст Закону України «Про освіту», зверніть увагу на сутність принципів освіти, завдання навчальних закладів; – Ознайомтесь із Законом України «Про вищу освіту», зокрема, на таких аспектах: розуміння основних педагогічних термінів, що стосуються вищої освіти (розділ 1), права уповноваженого органу в галузі освіти (стаття 18); повноваження Вищої атестаційної комісії (статті 22, 23); особливості ліцензування й акредитації ЗВО (стаття 28); функції керівника ЗВО (статті 32, 33); права й обов'язки учасників навчально-виховного процесу (статті 46-56). – Прочитайте статут закладу вищої освіти, в якому навчаєтесь, і з'ясуйте, як у ньому відображені положення Закону України «Про вищу освіту»; – Складіть схему таблицю «Генезис ідей розвитку вищої освіти і України». 	
	Тема № 2. «Методологія і методи психолого-педагогічних досліджень»	6, 8; 4, 5
	<ul style="list-style-type: none"> - Опрацюйте наукові джерела з метою з'ясування сутності методології психолого-педагогічного дослідження; - Вивчіть методологічний апарат дослідження з педагогічних наук; - З'ясуйте логіку організації психолого-педагогічного дослідження та його етапи; - З'ясуйте сутність системного підходу як загальнонаукової методології; - Визначте основні положення компетентнісного підходу; - Проаналізуйте можливості педагогічного моделювання як методу наукового дослідження; - Розробіть анкету з метою виявлення причин перевантаження студентів (курсантів, слухачів) та його наслідків; - Дослідіть труднощі, з якими зустрічаються студенти (курсанти, слухачі) у процесі навчання у ЗВО; запропонуйте шляхи подолання помилок, яких припускають здобувачі освіти; - Визначте можливості спостереження як засобу контролю результатів навчально-пізнавальної діяльності. 	
	Тема № 3. «Зміст, планування та організація освітнього процесу у вищій школі»	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8; 3, 4, 5
	<ul style="list-style-type: none"> – Ознайомтесь зі структурою підготовки фахівців у закладі вищої освіти, де ви працюєте (навчаєтесь), зокрема з'ясуйте кількість спеціальностей, їх конкретні назви й основні спеціалізації (в разі наявності); – Опрацюйте Національну доктрину розвитку освіти й виокремити тенденції підготовки фахівців у вищій школі з погляду перспектив її вдосконалення; – Проаналізуйте навчальний план певної спеціальності; виділіть його структурні компоненти, нормативні та вибіркові 	

	<p>дисципліни; визначте (у відсотковому відношенні) кількість годин, що виділяється на вивчення дисциплін основних циклів, час на аудиторні заняття та самостійну роботу студентів (курсантів, слухачів);</p> <ul style="list-style-type: none"> – Проаналізуйте робочу навчальну програму з конкретної дисципліни ЗВО на предмет її відповідності дидактичним вимогам; – Дослідите сутність набутих знань і умінь як когнітивно-діяльнісної основи змісту освіти. 	
	<p>Тема № 4. «Методи, види, форми і засоби навчання у вищій школі»</p> <ul style="list-style-type: none"> – Відвідайте заняття викладачів (лекції, семінари, практичні) і проаналізуйте методи, засоби та прийоми, які були ним використані; – Складіть таблицю «Порівняльний аналіз видів навчання» за розділами: назва видів, дії педагога, дії здобувача освіти, сильні слабкі сторони, особливості; – Складіть детальний план проведення семінарського (практичного) заняття з окремої дисципліни, окресливши його методичне забезпечення; – Виявіть та наведіть приклади проблемних ситуацій, пов'язаних з темою дослідження; – Наведіть приклад фрагменту проблемної лекції (інтерактивної, бінарної, лекції з помилками тощо); – Скласти завдання для самостійної роботи студентів з фахової дисципліни; – За наказами МОУ проаналізуйте особливості методів, видів, форм і засобів навчання у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання. 	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; 4, 5
	<p>Тема № 5: «Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти»</p> <ul style="list-style-type: none"> – Складіть завдання для контрольної роботи з фахової дисципліни; – Складіть питання для самоконтролю з фахової дисципліни; – Розробіть тестові завдання для модульного контролю знань і умінь студентів з навчальної дисципліни, яку викладаєте; – Визначте індивідуальний навчальний рейтинг студентів (курсантів, слухачів) групи; – Проаналізуйте порядок розрахунку годин на навчальну дисципліну за вимогами кредитно-модульної системи навчання студентів (курсантів, слухачів); – З'ясуйте, як розрахувати максимальний і мінімальний бал для оцінювання результатів навчання за змістовим модулем. 	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8; 4, 5, 6
	<p>Тема № 6: «Практика як складова процесу професійної підготовки фахівців у ЗВО»</p> <ul style="list-style-type: none"> – Опрацюйте «Положення про проведення практики студентів». – Розгляньте питання, з якою метою організовується практична підготовка студентів; які види практики застосовуються у вищій школі; – Складіть план проведення практики студентів (навчальної, комп'ютерної, технічної, педагогічної, виробничої); – Напишіть есе на тему «Активна практична діяльність як фактор розвитку особистості», «Роль виробничої практики у фаховій підготовці студентів»; – За положеннями законів МОУ з'ясуйте особливості льотного навчання курсантів, льотної підготовки слухачів, військового (флотське) стажування курсантів та слухачів. 	1, 6, 8

	Тема № 7: «Навчально-дослідна, науково-дослідна та інноваційна діяльність у ЗВО»	6, 8; 4, 5
	<ul style="list-style-type: none"> – Знайти загальні та специфічні риси навчально-дослідної та науково-дослідної діяльності студентів; – Розробити сценарій навчально-дослідницького проекту для студентів; – Вивчити досвід організації науково-дослідної роботи студентів ЗВО України (регіону); – Вивчіть особливості організації наукових гуртків і студентських (курсантських) наукових (військово-наукових) товариств у ЗВО; – Розробити сценарії організації і проведення предметних олімпіад, науково-практичних студентських (курсантських) конференцій, наукових тижнів у ЗВО; – Дослідити перебіг інноваційних процесів у сучасній вищій школі; – Визначте місце педагогічної інноватики у структурі наукового знання; – Підготуйте повідомлення на тему: «Педагогічні інновації у ЗВО зі специфічними умовами навчання». 	
	Тема № 8: «Розвиток особистості здобувача освіти в навчально-пізнавальній діяльності та педагогічній взаємодії»	6, 8; 4, 5, 7
	<ul style="list-style-type: none"> – Ознайомитися з планом роботи куратора академічної групи. Визначити напрями виховної роботи куратора із студентською групою; – Розробити виховний захід для першокурсників; – Визначте особливості спілкування викладача і студентів на лекціях і семінарсько-практичних заняттях; – Вивчіть за психолого-педагогічною літературою методи активізації практичної діяльності як важливого фактору розвитку особистості; – Проаналізуйте взаємозв'язок виховної функції навчання та такого компонента змісту освіти як досвід емоційно-ціннісного ставлення; – Вивчіть такі аспекти професійної підготовки майбутнього офіцера, як самовиховання та самовдосконалення. 	

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Предмет і об'єкт педагогіки вищої школи.
2. Сутність і методологічні засади навчання.
3. Форми і види науково-дослідної роботи студентів.
4. Типи навчання, їх характеристика.
5. Розвиток і становлення організаційних форм навчання.
6. Дистанційне навчання в системі освіти.
7. Наукова робота студентів.
8. Особливості навчально-дослідної роботи студентів і передумови її ефективності.
9. Методи організації науково-дослідної роботи студентів (курсантів).
10. Загальні закономірності навчально-виховного процесу.
11. Функції оцінювання навчальних досягнень студентів (курсантів).

12. Принципи, види і методи аналізу й оцінювання навчальних досягнень студентів.
13. Модульно-рейтингова і кредитно-модульна технологія навчання та оцінювання навчальних досягнень студентів (курсantів).
14. Контекстне навчання у вищій військовій школі.
15. Сутність дистанційного навчання у вищій школі.
16. Психолого-педагогічні основи та функції дидактичної гри.
17. Визначальні особистісні якості за поглядами гуманістів А. Маслоу, К. Роджерса та представників соціоцентричного підходу.
18. Основні положення студентоцентричного підходу.
19. Завдання національного виховання студентської молоді у ЗВО.
20. Структура виховного процесу у ЗВО.
21. Зміст, напрями, форми і методи виховної роботи зі студентами (курсантами).
22. Формування культури розумової праці студентів (курсantів) на лекції та семінарсько-практичному занятті.
23. Структурно-функціональна модель вищого навчального закладу.
24. Критерії вибору методів навчання у вищій школі.
25. Система управління закладом вищої освіти. Особливості військового менеджменту.

5.1.2. Теми курсових робіт – не передбачено

6. Методи навчання

При проведенні лекцій використовувалися такі **методи**:

- метод пояснення (словесне тлумачення психологічних і педагогічних понять, явищ, загально-дидактичних, специфічних освітньо-професійних принципів. Використовується переважно під час викладання нового матеріалу, а також у процесі закріплення. Пояснення часто супроводжується різними способами унаочнення у вигляді презентацій. Ефективність пояснення залежить від доказовості, логічності, чіткості, образності);
- метод проблемного викладання, що передбачає засвоєння нової інформації шляхом «відкриття»;
- розповідь (монологічне викладання, яке використовують за необхідності викласти навчальний матеріал системно, послідовно. Елементами розповіді є точний опис, оповідь, логічне обґрунтування фактів. Кожен тип розповіді забезпечує виховний ефект за умов ґрунтування на достовірних наукових фактах, акцентування на основній думці, доступності та емоційності викладу);
- аналітичний метод (сутність методу полягає у вивченні предметів чи явищ за окремими ознаками і відношеннями, у поділі на елементи, осмисленні зв'язків між ними);
- метод прикладів.

При проведенні практичних занять використовувалися **методи**:

– метод вправ, тобто багаторазового повторення певних дій або видів діяльності з метою їх засвоєння, яке спирається на розуміння і супроводжується свідомим контролем і корегуванням. У навчальному процесі використовують підготовчі (готують студентів до сприймання нових знань і способів застосування на практиці), вступні (сприяють засвоєнню нового матеріалу на основі розрізнення споріднених понять і дій), пробні (перші завдання на застосування щойно засвоєних знань), тренувальні (сприяють формуванню навичок у стандартних умовах: за зразком, інструкцією, завданням), творчі (за змістом і методикою виконання наближаються до реальних життєвих ситуацій), контрольні (переважно навчальні: письмові, графічні, практичні вправи);

– проблемний, який використовується для активізації розумової діяльності студентів (курсантів) у процесі проблемних розповіді, бесіди, лекції;

– частково-пошуковий, що полягає в окресленні педагогом кола питань і джерел інформації, необхідної для самостійного знаходження відповідей;

– дослідницький, використання якого передбачає залучення студентів (курсантів) до самостійних і безпосередніх спостережень, на основі яких встановлюють зв'язки між предметами і явищами дійсності, пізнають закономірності, роблять висновки.

Для стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів (курсантів) використовувалися відповідні методи, а саме: навчальної дискусії, забезпечення успіху в навчання, пізнавальної гри, створення цікавих ситуацій, новизни навчального матеріалу, використання життєвого досвіду, стимулювання почуття обов'язку та відповідальності в навчанні.

7. Питання для контролю

1. Вища освіта в системі освіти України. Мета та завдання вищої освіти.
2. Визначення змісту освіти у вищій школі та його нормативне забезпечення.
3. Реалізація компетентнісного підходу у закладах сектору безпеки й оборони України.
4. Запровадження системи стандартів вищої освіти.
5. Завдання, структура, напрями діяльності ЗВО.
6. Вимоги до написання підручників, навчальних посібників, навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій.
7. Особливості самоосвіти як виду навчання.
8. Освіта дорослих. Концепція освіти упродовж життя як основи набуття нових фахових знань.
9. Методологія психолого-педагогічних досліджень.
10. Методи психолого-педагогічних досліджень.
11. Педагогічне спостереження як засіб дослідження та контролю.
12. Нормативні документи організації освітнього процесу.
13. Особливості організації освітнього процесу у закладах сектору безпеки й оборони України.

14. Типологія і характеристика, дидактичні вимоги до вибору методів навчання у ЗВО.
15. Комплексні форми організації навчання.
16. Вимоги до сучасної лекції.
17. Активні методи проведення семінарсько-практичних занять.
18. Самостійна робота студента: сутність, види, вимоги.
19. Види навчальних занять. Специфічні види навчальних занять у закладах сектору оборони й безпеки.
20. Можливості активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти.
21. Переваги та обмеження новітніх інформаційних технологій як засобів навчання.
22. Сутність, мета, завдання, види, функції контролю у вищій школі.
23. Запровадження кредитно-модульної системи у ЗВО. Рейтингова оцінка успішності курсантів закладів сектору безпеки й оборони.
24. Переваги й недоліки тестування рівнів сформованості знань і умінь студентів.
25. Роль практики в якісній підготовці фахівців. Основні види практик. Особливості військового стажування.
26. Навчально-дослідна та науково-дослідна робота студентів.
27. Сутність педагогічної інновації. Чи можна вважати інновацією будь-яке педагогічне нововведення?
28. Принципи виховання студентської молоді. Особливості виховання курсантів як специфічного прошарку студентства.
29. Студентоцентроване навчання як засіб гуманізації освітнього процесу.
30. Роль академічної групи у вихованні студентів. Особливості первинного та вторинного курсантського колективів.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути: екзамени (комплексні екзамени); тести; наскрізні проекти; командні проекти; аналітичні звіти, реферати, есе; розрахункові та розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо; інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських, практичних, лабораторних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських, практичних та лабораторних занять і має на меті перевірку набутих здобувачем

вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів в Університеті враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські, практичні, лабораторні тощо); самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання розрахункових завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, розроблення спеціальних технічних пристроїв і приладів, моделей, комп'ютерних програм, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій в робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\begin{array}{l} \text{Загальна кількість} \\ \text{балів (перед} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} = \left(\begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{навчальних занять} \\ \text{за семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{самостійної} \\ \text{роботи за семестр} \end{array} \right) / 2 \cdot 10$$

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. ***Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.*** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким

чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить - **50**

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} + \text{Кількість балів за підсумковим контролем}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (екзамен, залік) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового екзамену чи заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівника.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі екзамену чи заліку, то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \frac{\text{Підсумкові бали за поточний семестр} + \text{Підсумкові бали за попередній семестр}}{2}$$

У цьому розділі також повинні бути розроблені чіткі критерії оцінювання здобувачів вищої освіти під час поточного контролю (*робота на семінарських, практичних, лабораторних та інших аудиторних заняттях, самостійна робота, виконання індивідуальних творчих завдань*) та підсумкового контролю. Кафедра визначає вимоги до здобувачів стосовно засвоєння змісту навчальної дисципліни, а саме: кількість оцінок, яку він повинен отримати під час аудиторної роботи, самостійної або індивідуальної роботи. Наприклад:

Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 4 позитивних оцінок	Підготувати реферат, підготувати конспект за темою самостійної роботи, вирішити практичне завдання тощо.	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 – 100	Відмінно ("зараховано")	A	відмінно - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою)
80 – 89	Добре ("зараховано")	B	дуже добре - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома-трьома незначними помилками)
75 – 79		C	добре - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками або з однією-двома значними помилками
65 – 74	Задовільно ("зараховано")	D	задовільно - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками або з однією-двома значними помилками
60 – 64		E	задовільно - теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
21–59	Незадовільно („не зараховано”)	FX	умовно незадовільно – теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (із можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки)
1–20		F	безумовно незадовільно – безумовно незадовільно (теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

Критерії оцінювання дисципліни

Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю:

- поточний контроль - 50 балів
- підсумковий контроль - 50 балів.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені).

Шкала оцінювання: національна та ECTS: URL:

http://univd.edu.ua/files/generaldocs/principle_education_KhNUVS_.pdf?ver=2019

Критерії оцінювання поточного контролю

Види робіт	Кількість	Максимум балів за 1	Разом
Робота на лекційному занятті	10	1	10
Робота на семінарському або практичному занятті	11	3	33
Індивідуальне завдання	1	7	7
Екзаменаційне тестування	1	50	50
Разом:			100

ВИМОГИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Види робіт	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання
Робота на лекційному занятті	1	<i>Всі лекції з даного курсу мають проблемно-дискусійний характер, отже максимальну оцінку за роботу на лекції отримують здобувачі, які постійно включені у дискусію.</i>
	0,5	<i>Мінімальну оцінку отримують здобувачі, які не беруть участі у дискусії, втім демонструють уважність і не відволікаються від ходу лекції на сторонні справи.</i>
	0	<i>Здобувач не отримує оцінку, якщо не проявляє активності на занятті або виконав завдання з порушенням вимог академічної доброчесності.</i>
Робота на практичн. або семінарському занятті	3	<p><i>Робота на семінарському і практичному занятті оцінюється, виходячи з того, чи проводив здобувач <u>самостійну роботу</u> для підготовки до цього заняття (опрацювання наукових та інших інформаційних джерел для підготовки повідомлень, групових проєктів тощо), з урахуванням якості виконаної роботи.</i></p> <p>Максимальну кількість балів здобувач отримує, якщо вільно оперує інформацією з декількох наукових та/або інформаційних джерел за відповідною темою навчального курсу та якісно презентує свої наукові/інформаційні здобутки у вигляді</p>

		повідомлення, бере активну участь у дискусіях на занятті, розгорнуто і обґрунтовано відповідає на поточні запитання викладача, бере активну участь у виконанні ситуативних завдань та розв'язанні проблемних ситуацій.
	2	Здобувач отримує середню кількість балів, якщо оперує інформацією з декількох наукових та/або інформаційних джерел за відповідною темою курсу, під час заняття проявляє високу активність, бере участь у дискусіях, розгорнуто і обґрунтовано відповідає на поточні запитання викладача, бере участь у виконанні ситуативних завдань та розв'язанні проблемних ситуацій.
	1	Здобувач отримує мінімальну кількість балів, якщо не проявляє високої активності під час заняття, втім демонструє уважність і не відволікався від ходу заняття на сторонні справи.
	0	Здобувач не отримує бали, якщо не проявляє активності на занятті, не бере участь у передбачуваних змістом цього заняття видах робіт або виконав завдання з порушенням вимог академічної доброчесності.
Індивідуальне завдання	7	<i>Індивідуальне завдання передбачає виконання здобувачем письмової роботи за обраною темою, яка має науковий характер і ґрунтується на аналізі інформації не менш ніж з трьох наукових джерел.</i> Максимальну кількість балів отримують здобувачі, які демонструють належний рівень знань і розуміння теми, знайомство із основними тенденціями, виявляють аналітичні здібності, здатність до самостійного, системного, логічного і послідовного мислення. Роботу оформлено відповідно до вимог.
	4-6	Індивідуальне завдання виконано частково та потребувало доопрацювання. Окремим частинам викладу бракує аналітичного характеру.
	1-3	Виконано частково, доопрацювання не було здійснене, терміни порушені. Роботі суттєво бракує систематичного аналізу й логічного та

		послідовного викладу. Робота містить фактографічні неточності та/або необґрунтовані судження.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням вимог академічної доброчесності

Тестові завдання з дисципліни «Основи педагогіки та психології вищої школи»

1. Педагогіка вищої школи як наука походить:
  - З філософії;
  - З природничих наук;
  - З суспільних наук;
  - + Із загальної педагогіки;
  - З психології.
2. Система освіти це:
  - Це сукупність всіх навчально-виховних закладів держави, які здійснюють навчання і виховання громадян;
  - Це сукупність навчально-виховних і культурно-освітніх установ;
  - Це сукупність середніх і вищих навчальних закладів у державі, які здійснюють виховання і навчання підростаючого покоління;
  - Це сукупність наукових, науково-методичних і методичних установ;
  - + Це сукупність навчально-виховних і культурно-освітніх, наукових, науково-методичних, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування в галузі освіти, які здійснюють освіту і виховання громадян.
3. Структура освіти в Україні така:
  - Дошкільна освіта, позашкільна освіта, вища освіта, післядипломна освіта;
  - + дошкільна освіта, загальна середня освіта, позашкільна освіта, професійно-технічна освіта, вища освіта, післядипломна освіта, аспірантура, докторантура, самоосвіта;
  - Дошкільна освіта, загальна середня освіта, професійно-технічна освіта, вища освіта, аспірантура, докторантура;
  - Дошкільна освіта, загальна середня освіта, позашкільна освіта, професійно-технічна освіта, післядипломна освіта, аспірантура;
  - Загальна середня освіта, позашкільна освіта, професійно-технічна освіта, післядипломна освіта, аспірантура, докторантура.
4. В Україні встановлено наступні освітні рівні:
  - + Базова вища освіта та повна вища освіта;
  - Початкова загальна освіта, повна загальна середня освіта, базова вища освіта, повна вища освіта;
  - Базова загальна освіта, повна загальна середня освіта, базова вища освіта, повна вища освіта;
  - Початкова загальна освіта, повна загальна середня освіта, професійно-технічна освіта, базова вища освіта, повна вища освіта;

- повна загальна середня освіта, базова вища освіта, повна вища освіта.
5. В Україні встановлено такі освітньо-кваліфікаційні рівні після отримання освіти:
- + Молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр;
  - кваліфікований робітник, молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр;
  - Молодший спеціаліст, бакалавр, магістр;
  - кваліфікований робітник, молодший спеціаліст, бакалавр, магістр;
  - кваліфікований робітник, бакалавр, магістр.
6. В Україні навчальні заклади мають такі рівні акредитації:
- + перший та другий, третій, четвертий;
  - Другий, третій, четвертий;
  - Третій, четвертий;
  - Перший, третій, четвертий;
  - Перший, другий, третій.
7. Навчання у вищих навчальних закладах здійснюється за такими формами:
- Денна (очна), заочна, дистанційна;
  - Денна (очна), дистанційна, екстернат;
  - + денна (очна), вечірня, заочна, дистанційна, екстернат;
  - денна (очна), вечірня, заочна;
  - денна (очна), вечірня, заочна, дистанційна.
8. Основними нормативно-правовими актами, якими керуються вищі навчальні заклади є:
- + Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту»;
  - Закон України «Про освіту»;
  - Закон України «Про вищу освіту»;
  - Закон України «Про охорону дитинства»;
  - Закон України «Про загальну середню освіту.
9. Засновником педагогіки як науки вважають:
- В.О.Сухомлинського;
  - А.С. Макаренка;
  - + Я.А. Коменського;
  - Ж.-Ж. Руссо;
  - І.Г. Песталоцці.
10. Педагогіка вищої школи як наука вивчає:
- Навчання і виховання людини;
  - Освіту і виховання людини;
  - Організацію освітнього процесу у навчальному закладі;
  - + це галузь педагогіки, яка вивчає організацію навчального і виховного процесів у вищих навчальних закладах;
  - Організацію навчання студентів.
11. Процес навчання у вищій школі – це:
- Процес здобуття знань;
  - + організований і цілеспрямований процес формування (вчителем, викладачем) у людини (учня, студента) системи знань, умінь, навичок, що

спрямовані на здобуття відповідної освіти;

- Процес передачі знань від однієї людини до іншої;
- Це розумові дії, які спрямовані на засвоєння знань;
- Формування знань у певній галузі освіти.

12. Мотиви навчання – це:

- внутрішнє прагнення людини до знань;
- система переконань у необхідності вчитися;
- + внутрішня спонукальна сила, що забезпечує інтерес особистості до пізнавальної діяльності;
- внутрішня потреба вчитися;
- усвідомлення необхідності вчитися.

13. Мотиви навчання бувають:

- Внутрішніми і зовнішніми;
- Стійкими і нестійкими;
- Первинними і вторинними;
- + Внутрішніми і зовнішніми, стійкими і нестійкими;
- Усвідомленими і неусвідомленими.

14. Виділяють такі типи навчання:

- Догматичний тип, пояснювально-ілюстративний тип, проблемне навчання;
- Пояснювально-ілюстративний тип, проблемне навчання;
- + Догматичний тип, пояснювально-ілюстративний тип, проблемне навчання, дистанційне навчання, модульно-розвивальний тип навчання;
- Проблемне навчання, дистанційне навчання, модульно-розвивальний тип навчання;
- Пояснювально-ілюстративний тип, проблемне навчання, дистанційне навчання.

15. Принципи навчання у вищій школі – це:

- + Вихідні положення теорії навчання, які є загальним орієнтиром для визначення змісту, засобів, форм, методів організації навчання;
- Це основні вимоги до діяльності викладача;
- Це основні положення, яких слід дотримуватися викладачеві і студенту;
- Це вимоги до навчального процесу;
- Це загальнонаукові положення педагогічної науки.

16. Який з перелічених принципів вимагає, щоб зміст освіти вищої школи відповідав новим досягненням науки у відповідній галузі знань:

- Принцип цілеспрямованості навчання;
- Принцип активності і самостійності;
- Принцип систематичності й послідовності навчання;
- + Принцип науковості;
- Принцип доступності.

17. Який з перелічених принципів впливає із закономірностей процесу пізнання, початковим компонентом якого є споглядання явищ, процесів, предметів, дій та ін.:

- Принцип доступності;

- Принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей людини;
- Принцип послідовності та систематичності;
- Принцип науковості;
- + Принцип наочності.

18. В основі якого з перелічених принципів лежить положення про те, що знання – це результат самостійної розумової праці:

- Принцип свідомості навчання;
- + Принцип активності й самостійності;
- Принцип доступності;
- Принцип науковості;
- Принцип ґрунтовності навчання.

19. Який з перелічених принципів базується на положенні про те, що пізнання навколишнього світу можливе лише у певній системі і послідовності:

- Принцип науковості;
- Принцип доступності;
- + Принцип систематичності й послідовності;
- Принцип наочності;
- Принцип ґрунтовності навчання.

20. В основі якого з перелічених принципів лежить положення про і необхідність розуміння студентом користі набутих знань у житті та на практиці:

- + принцип зв'язку навчання з практичною діяльністю, реаліями життя;
- Принцип науковості;
- Принцип доступності;
- Принцип систематичності й послідовності;
- Принцип свідомості навчання.

21. Який з перерахованих принципів впливає із сутності функцій навчання: освітньої, розвивальної та виховної:

- Принцип доступності;
- Принцип науковості;
- + Принцип єдності освітніх, розвивальних і виховних функцій навчання;
- Принцип зв'язку навчання з практичною діяльністю, реаліями життя;
- Принцип наочності.

22. Форма організації навчання – це:

- Організована діяльність викладача і студента;
- + Обмежена в часі та просторі взаємозумовлена діяльність викладача і студента;
- Взаємодія викладача і студента;
- Організація занять;
- Спосіб проведення навчальних занять.

23. За кількістю учасників форми організації навчання бувають:

- Індивідуальні;
- Групові;
- + Індивідуальні та групові;

- Колективні;
- Розвивальні.

24. Методи навчання – це...:

- Взаємодія викладача і студента;
- Шляхи передачі знань від викладача до студента;
- Способи взаємодії викладача і студента у навчальному процесі;
- + Це впорядковані способи взаємопов'язаної, цілеспрямованої діяльності педагога і студента, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань;
- Це впорядковані способи взаємопов'язаної, цілеспрямованої діяльності педагога і студента.

25. Прийоми навчання – це...:

- Способи передачі знань;
- Способи засвоєння знань;
- Діяльність викладача;
- Конкретні дії викладача і студента;
- + Складова методу, конкретні дії педагога і студентів, спрямовані на реалізацію вимог тих чи інших методів.

26. Засоби навчання – це...:

- + Різноманітне навчальне обладнання, що використовується у системі пізнавальної діяльності;
- Способи передачі знань за допомогою обладнання;
- Наочні посібники;
- Комп'ютерна техніка;
- Книги.

27. За джерелами інформації методи навчання поділяють на:

- Словесні;
- Практичні;
- Наочні;
- + Словесні, практичні, наочні;
- Демонстративні.

28. Лекція – це...:

- Узагальнена форма передачі навчальної інформації;
- Послідовний виклад навчального матеріалу, спосіб передачі знань;
- + систематичний, послідовний виклад навчального матеріалу, будь-якого питання, теми, розділу, предмета, методів науки;
- Узагальнення наукового матеріалу з певного питання;
- Науковий виклад інформації.

29. Перевагами використання лекції є:

- Стислість викладу значного обсягу наукового матеріалу;
- Узагальненість і систематизованість матеріалу;
- Можливість врахування специфіки професійної підготовки;
- Значні розвивальні та виховні можливості;
- + стислість викладу значного обсягу наукового матеріалу, узагальненість і систематизованість інформації, урахування специфіки професійної

підготовки; розвивальні і виховні можливості.

30. Недоліками лекції є :

- Складність ефективно управляти розумовою діяльністю значної кількості студентів;
- Інформація, яку подає викладач, спрямована лише на слухову пам'ять студента;
- Не стимулює у студентів прагнення до активної і самостійної діяльності;
- Вимагає від студента практики у одночасному сприйнятті і конспектуванні лекцій;
- Складність ефективно управляти розумовою діяльністю значної кількості студентів; інформація, яку подає викладач, спрямована лише на слухову пам'ять студента; не стимулює студентів до активної і самостійної діяльності; вимагає від студента умінь одночасно сприймати і конспектувати лекцію.

31. Функції процесу навчання:

- Розвивальна;
- Стимулююча;
- Виховна та освітня;
- Освітня і розвивальна;
- + Освітня, розвивальна, виховна.

32. Семінар – це:

- Вид навчальних занять;
- Форма обговорення певного питання;
- + Вид навчальних занять практичного характеру, спрямованих на поглиблене опрацювання теоретичного матеріалу;
- Заняття для проведення контролю засвоєння знань;
- Заняття практичної спрямованості.

33. Практичне заняття – це..:

- Форма навчального заняття, в ході якого формуються уміння і навички;
- + Форма навчального заняття, в ході якої викладач організовує розгляд теоретичних положень і формує у студентів вміння і навички їх практичного застосування;
- Спосіб проведення занять, у процесі якого відбувається перевірка знань студентів і формування умінь та навичок;
- Заняття, на якому у студентів відпрацьовуються певні уміння і навички;
- Заняття практичної спрямованості.

34. Лабораторне заняття – це...:

- + Форма навчального заняття, на якому студенти під керівництвом викладача проводять натурні або імітаційні експерименти або дослід з метою практичної перевірки певних теоретичних положень;
- Заняття, на якому проводяться дослід;
- Форма навчального заняття, на якому проводяться експерименти або дослід для формування у студентів вмінь і навичок;
- Форма навчального заняття, на якому студенти під керівництвом викладача проводять натурні або імітаційні експерименти або дослід;

– Форма навчального заняття практичної спрямованості.

35.Індивідуальне навчальне заняття – це...:

- Вид заняття, під час якого відбувається індивідуальне спілкування викладача і студента;
- Вид заняття для надання індивідуальних консультацій;
- Вид заняття для контролю знань студента;
- + Вид заняття, яке проводиться з метою підвищення рівня підготовки студентів та розкриття їх потенційних творчих можливостей;
- Індивідуальний спосіб навчання.

36.Консультація – це ...:

- + Форма навчального заняття, що передбачає надання студентам допомоги у засвоєнні знань та формуванні умінь та навичок шляхом відповіді викладача на конкретні запитання студента;
- Надання студентам допомоги у засвоєнні знань та формуванні умінь та навичок;
- Індивідуальна взаємодія викладача і студента;
- Вид заняття для контролю знань студента;
- Спосіб взаємодії викладача і студента.

37.Самостійна робота студента – це...:

- + навчальна діяльність студента, яка планується, виконується за завданням, під методичним керівництвом і контролем викладача, але без його прямої участі;
- навчальна діяльність студента, яка здійснюється без прямої участі викладача;
- навчальна діяльність студента, яка здійснюється під методичним керівництвом і контролем викладача;
- навчальна діяльність студента, яка здійснюється самим студентом;
- навчальна діяльність студента, яка здійснюється під контролем викладача.

38.Види контролю оцінювання знань студентів:

- діагностичний, поточний, тематичний, підсумковий;
- діагностичний, поточний, повторний, періодичний;
- діагностичний, поточний, тематичний, періодичний;
- поточний, тематичний, підсумковий;
- + діагностичний, поточний, тематичний, періодичний, підсумковий.

39.Діагностичний контроль знань студентів спрямований на:

- визначення початкових знань студентів з певної навчальної дисципліни;
- на визначення рівня наявних знань з певної навчальної дисципліни;
- + на визначення рівня освітньої компетентності студентів з певної проблематики;
- на визначення рівня освітньої компетентності студентів;
- на визначення загального рівня знань студентів.

40. Поточний контроль знань студентів передбачає:

- + перевірку якості засвоєння знань студентів у процесі вивчення конкретних тем;

- перевірку якості засвоєння знань з певної дисципліни;
- визначення загального рівня знань студентів;
- визначення рівня остаточних знань за темою;
- перевірку якості засвоєння знань в цілому.

41. Тематичний (модульний) контроль знань пов'язаний з перевіркою: рівня засвоєння знань, умінь та навичок за темою (модулем);

- + рівня засвоєння знань, умінь та навичок в обсязі розділу чи теми (модулю) конкретної навчальної дисципліни;
- рівня засвоєння початкових знань;
- рівня засвоєння остаточних знань;
- рівня засвоєння знань в цілому з певної навчальної дисципліни.

42. Підсумковий контроль має своїм завданням з'ясувати:

- рівень засвоєння знань з певної навчальної дисципліни;
- рівень засвоєння знань за темою або розділом;
- + рівень засвоєння студентами навчального матеріалу після завершення вивчення навчальної дисципліни;
- початковий рівень засвоєння студентами навчального матеріалу;
- рівень засвоєння знань студентів у процесі вивчення конкретних тем.

43. Навчальна функція оцінювання навчальних досягнень студентів полягає в:

- + забезпеченні зворотного зв'язку між викладачем і студентом для підтримки дієвості та ефективності процесу навчання;
- забезпеченні взаємодії між викладачем і студентом;
- забезпеченні засвоєння студентом знань;
- забезпеченні якісної оцінки знань студента;
- забезпеченні підтримки студента у навчально-виховному процесі.

44. Діагностична функція оцінювання знань, умінь та навичок передбачає:

- визначення наявного рівня знань;
- + виявлення прогалин у знаннях студентів;
- виявлення остаточних знань після вивчення певної навчальної дисципліни;
- виявлення загального рівня знань студента;
- виявлення рівня знань в цілому з певної навчальної дисципліни.

45. Стимулююча функція оцінювання навчальної діяльності студента пов'язана з:

- необхідністю здійснювати вплив на особистість студента для підвищення засвоєння ним навчального матеріалу;
- необхідністю контролювати якість засвоєння знань студентами;
- + з психологічними особливостями людини, що виявляється в бажанні студента отримати оцінку результатів своєї діяльності;
- необхідністю у високо кваліфікованих фахівцях;
- необхідністю виявлення загального рівня знань студента.

46. Виховна функція оцінювання навчальної діяльності студента полягає у:

- + впливі оцінки навчальної діяльності студента на формування у нього низки соціально-психологічних якостей: організованості,

- відповідальності, сумлінності та ін.;
- можливості стимулювати студента до навчання;
  - впливі оцінки навчальної діяльності студента на мотивацію до навчання;
  - впливі оцінки навчальної діяльності студента на якість засвоєння навчального матеріалу у подальшому;
  - впливі оцінки навчальної діяльності на ставлення студента до навчання в цілому.
47. Коригувальна функція оцінювання навчальної діяльності студента полягає у тому, що:
- отримана студентом оцінка навчальної діяльності стимулює його до навчання;
  - + на основі виявленого рівня знань, умінь і навичок, утруднень, недоліків, причин неуспішності вживаються заходи щодо усунення прогалин у знаннях;
  - на основі виявленого рівня знань, умінь і навичок можна коригувати складність завдань;
  - на основі виявленого рівня знань, умінь і навичок можна коригувати діяльність викладача;
  - на основі виявленого рівня знань, умінь і навичок можна коригувати зміст навчальних дисциплін.
48. Прогностична функція оцінювання навчальної діяльності студента полягає в тому, що:
- + викладач отримує дані для оцінки результатів своєї праці для подальшого їх удосконалення;
  - викладач отримує дані для прогнозування навчальної успішності студентів;
  - викладач отримує дані для удосконалення навчального процесу;
  - викладач отримує дані для удосконалення якості контролю знань;
  - викладач отримує дані для прогнозування засвоєння нового навчального матеріалу.
49. Розвивальна функція оцінювання навчальної діяльності студента полягає в тому, що:
- отримана студентом оцінка навчальної діяльності стимулює його до навчання;
  - на основі виявленого рівня знань, умінь і навичок можна коригувати складність завдань;
  - + отримана студентом оцінка навчальної діяльності стимулює бажання і потребу в активізації пізнавальної діяльності;
  - отримана студентом оцінка свідчить про ефективність роботи викладача;
  - отримана студентом оцінка свідчить про розвиток у нього психічних властивостей і процесів – уваги, пам'яті, мислення та ін..
50. Контрольна функція оцінювання навчальної діяльності студента дає можливість визначити:
- ефективність роботи викладача;
  - ефективність навчальної діяльності студента;

- ефективність організації навчального процесу у ВНЗ;
- + рівень знань, умінь, навичок і компетенцій студента, забезпечити об'єктивність оцінювання;
- якість освітніх послуг.

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна

1. Основи педагогічної техніки : навч. посібник для магістрантів, аспірантів, докторантів та викладачів вищ. навч. закл. України / О.М. Бандурка, В.О. Тюріна, О.І. Федоренко. Харків: Титул, 2006. 176 с.
2. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. : Рекомендовано МОН України / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; за ред. З.Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. 496 с.
3. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. : Рекомендовано МОН України / Львів. держ. ун-т внутр. справ. К. : Центр учб. літ., 2009. 472 с.
4. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. : Затверджено МОН України. К. : Знання, 2011. 488 с.
5. Педагогіка вищої школи : навч.-метод. посіб. / О.М. Рубан, Л.О. Рубан, П.В. Максименко, С.В. Мороз; МВС України, Кіровогр. юрид. ін-т ХНУВС. Кіровоград : Кіровогр. юрид. ін-т ХНУВС, 2010. 110 с.
6. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології і педагогіки : навч. посібник. К. : Академвидав, 2006. 520 с.
7. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. 3-тє вид., випр. К. : Академвидав, 2015. 303 с.
8. Педагогіка та психологія вищої школи : навчальний посібник / Л.Г. Кайдалова, І.С. Сабатовська-Фролкіна, Н.В. Альохіна, Н.В. Шварп. Харків : НФаУ, 2019. 248 с.

Допоміжна

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.) (зі змінами та доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
2. Закон України «Про освіту» (2017) від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
3. Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах). Постанова КМУ від 23.03.2016 р. № 261. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>
4. Городиська В., Пантюк М., Міляєва В. Педагогіка та психологія вищої школи : тексти лекцій. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2014. 307 с.
5. Марченко О.Г., Іванець М.Г., Шевяков Ю.І. Педагогіка вищої школа : методичні рекомендації для магістрів. Харків : ХУПС, 2014. 56 с.
6. Марченко О.Г., Іванець М.Г., Шевяков Ю.І., Широкобов Ю.М. Забезпечення якості освіти та Болонський процес : методичні рекомендації для студентів. Харків : ХУПС, 2014.

7. Марченко О.Г. Прикладна психологія військової діяльності : навч.-метод. комплекс. Рига : Lambert, 2018. 288 с.